

Hur kan bibliotek och förlag gemensamt möta utmaningar kring svenska e-böcker?

Karin Byström

Idag är det i princip omöjligt för akademiska bibliotek att kunna ge sina användare tillgång till svenska e-böcker. Svenska förlag tycks vara osäkra på hur e-böcker ska hanteras när de säljs till bibliotek och är oroliga för att mista intäkter. Bibliotek och förlag står långt ifrån varandra i frågan och ingen enkel lösning är nära.

Denna artikel beskriver de utmaningar som finns när det gäller svenska e-böcker. Vad har gjorts hittills? Vilka roller och vilket ansvar har bibliotek respektive förlag för att lösa dessa utmaningar? Hur kan vi hitta sätt att arbeta bättre tillsammans för att hitta en lösning som alla blir nöjda med?

Vilka utmaningar handlar det om för biblioteken?

För biblioteken är den största utmaningen att man inte kan erbjuda efterfrågat material till sina användare. Att kunna förse forskare och studenter med e-böcker är en del av akademiska biblioteks uppdrag och idag upplever vi ett behov och en efterfrågan som vi inte alltid kan svara mot. Detta ställs på sin spets när vi inte ens kan köpa svenska e-böcker som skrivits av forskare på det egna lärosätet. Då har vi problem!

Akademiska bibliotek kan inte köpa svenska e-böcker direkt från förlagen på det sätt som vi gör från internationella förlag. Några aggregerade plattformar har vissa svenska titlar, till exempel Ebrary Nordic Collection. Det är ett paket som innehåller nordiska titlar, men den största delen svenska titlar är open-accessmaterial från Nordiska ministerrådet och Linköping University Press.

Den största aggregerade plattformen för svenska e-böcker är Elib. De har hittills inte vänt sig till akademiska bibliotek utan har fokus på skönlitteratur och folkbibliotekens utlåning. Elibs utbud av facklitteratur är begränsat och de har länge haft en dyr och osäker prismodell där biblioteken betalar per lån, cirka 20 kr. Detta har gjort att akademiska

bibliotek har tvekat att använda plattformen. Under våren 2015 har Elib dock utvecklat sin affärsmodell till att öppna för diversifierade priser och möjlighet till filtrering ur innehåll, så att bibliotek inte behöver ta alla titlar.

Ett praktiskt problem med Elibs plattform är att den kräver inloggning med lånekortsnummer och lösenord. Detta passar bra på folkbibliotek, men inom universitetsvärlden vill vi att användarna ska kunna logga in med sina universitets-login. Borås högskolebibliotek är i dagsläget det enda akademiska bibliotek i Sverige som använder Elib, och de har skapat en egen plattform där användarnas universitets-login fungerar.

Akademiska bibliotek har idag flera olika plattformar för e-böcker, både via förlag och via tredjepartsleverantörer, så kallade aggregatorer (EBSCO, ProQuest, Dawson med flera). Användarna tycker att det är förvirrande när e-böcker på olika plattformar har olika användningsvillkor och DRM-begränsningar för utskrifter och nedladdningar. E-böcker som köps via aggregatorer har oftast fler begränsningar än de som köps direkt från förlag och därför föredrar många bibliotek direktköp. På förlagsplattformar är det dock inte alltid möjligt att köpa e-böcker en och en, utan de kan vara "inlåsta" i stora paket som biblioteket inte har råd att köpa. Med alltför många plattformar för direktköp kan hanteringen av e-böcker också bli väldigt arbetsintensivt för biblioteken.

I det läget kan aggregatorer vara ett bra alternativ. På senare tid har dock flera förlag dragit tillbaka sina titlar från aggregatorerna eller låtit dem vara kvar med höjda priser eller kraftigt försämrade villkor. Det hände till exempel tidigare i år med titlar från förlaget Pearson, ett stort amerikanskt förlag som ger ut ett flertal titlar som är kursböcker på olika universitets- och högskolekurser. Dessa titlar har nu fått speciella villkor på Dawsoneraplattformen, både när det gäller hur bibliotek kan köpa dem och hur de kan användas, de har till exempel begränsat antal samtidiga användare. Många akademiska bibliotek försöker därför undvika att köpa dessa titlar via aggregatorer, men det kan vara svårt om de är kursböcker och inte går att köpa som enstaka titel på något annat sätt.

Utmaningen för bibliotek är att få tillgång till svenska e-böcker på ett sätt som både ger bra användningsvillkor och är tillgängliga via en förutsägbar och skäligen prismodell. Akademiska bibliotek är självklart beredda att betala för e-böckerna och en allt större del av bibliotekens budget idag läggs på elektroniska resurser. Däremot är det inte så att biblioteken per automatik kommer att köpa all kurslitteratur till sina studenter även om den finns elektroniskt. Där finns ju både förvärvspolicy och budgetmässiga begränsningar.

Vilka utmaningar handlar det om för förlagen?

E-boken är en produkt som fört med sig en ny marknad, ny produktion och nya försäljningskanaler. Det har varit svårt för förlag att hitta bra modeller för försäljning av e-böcker, enas om ett standardformat för läsning och att lita på att efterfrågan finns för denna nya produkt. Sverige är ett litet språkområde med en relativt liten målgrupp och detta gör också marknadsläget sårbart.

Flera förlag har gemensamt eller på egen hand skapat plattformar för att sälja e-böcker direkt till privatkunder. Men att skapa dessa digitala lösningar är väldigt kostsamt och blir extra svårt för små förlag.

E-boken tycks ibland ses mer som ett hot än en möjlighet, och det gäller särskilt bibliotekens tillgängliggörande av e-böcker. E-böcker på bibliotek innebär en annan sorts hantering än tryckta böcker, böckerna kan till exempel ha flera samtidiga användare, de är lätta att sprida och kopiera, de går inte sönder och användaren behöver inte ens åka till biblioteket för att få tillgång till dem. De flesta svenska förlag tycks känna en stor osäkerhet kring att sälja e-böcker till bibliotek eftersom de ser en risk att förlora inkomster från den tryckta försäljningen och från privatkunder. Det ligger mycket i det - förlagen har idag en stark marknad för tryckta böcker och e-böcker till privatpersoner - så varför ändra på ett vinnande koncept?

Utmaningen är att hitta sätt för förlag att sälja e-böcker till akademiska bibliotek via en bra och säker plattform utan att de totala intäkterna går ner.

En utmaning för båda parter är att vi vet så lite om varandra och inte har någon dialog om våra gemensamma utmaningar. Svenska förlag vet generellt förvånansvärt lite om olika förvärvs- och accessmodeller och om hur bibliotek köper och tillgängliggör e-böcker idag. De vet inte heller så mycket om länkservrar, discoverysystem och bibliotekens behov av metadata. Bibliotek å andra sidan vet väldigt lite om hur förlag arbetar, vilka planer de har för e-böcker, plattformar och digitalisering, hur de gör marknadsanalyser och arbetar med marknadsföring.

Utmaningen är att höja kompetensnivån hos både bibliotek och förlag och öppna kanaler för dialog.

Vad har gjorts hittills?

Diskussioner har pågått i flera år om behovet av svenska e-böcker på akademiska bibliotek och hur vi skulle kunna få tillgång till dem. Aggregatorer har visat intresse för att få in fler svenska förlag på sina plattformar men kan ha svårt att veta vilka förlag som är relevanta. Redan 2012 sammanställde jag, i samverkan med andra universitets- och högskolebibliotek, en lista med intressanta svenska förlag. På listan fanns ett tjugotal förlag och de fem mest efterfrågade var Studentlitteratur, Liber, Natur och Kultur, Norstedts och Btj förlag. Listan skickades till Dawson så att de skulle kunna kontakta förlagen, och senare har även ProQuest, EBSCO och Elib fått listan. Tyvärr har detta arbete hittills inte gett något resultat.

På e-resurskonferensen UKSG våren 2013 höll T Scott Plutchak en föreläsning, "Publishers and librarians: we share the same values – why are we fighting?"¹. Den handlar om varför bibliotek och förlag har så svårt att samarbeta och han menar att det till stor del beror på

¹ Publishers and librarians: we share the same values – why are we fighting? / T Scott Plutchak : <http://www.youtube.com/watch?v=Akzmlj7DdM>

att vi vet för lite om varandra och istället låter fördomar styra. Föreläsningen inspirerade mig mycket och jag kände att det var dags att försöka göra något åt situationen i Sverige.

I januari 2014 gjorde jag därför ett upprop i facebook-gruppen "E-böcker på Akademiska Bibliotek" för att se om det fanns intresse av att arbeta tillsammans kring detta. Facebookgruppen är ett slutet diskussionsforum för bibliotekarier som arbetar med e-böcker. Förfrågan resulterade i att en liten arbetsgrupp bildades med representanter från Uppsala UB, Södertörns högskolebibliotek och Nationell bibliotekssamverkan vid KB. Vårt mål var att öppna upp för dialog och diskussion mellan förlag och bibliotek och därför ordnade vi en seminariedag med förlag, aggregatorer och bibliotekarier i maj 2014². Syftet med dagen var att belysa goda exempel, informera om hur e-boksförvärv ser ut på akademiska bibliotek idag och höra hur förlagen tänker kring e-böcker och bibliotek. Dagen innehöll även gruppdiskussioner där vi fokuserade på att beskriva de problem som finns och hur man skulle kunna lösa dem (resultatet beskrivs mer utförligt nedan). Deltagarnas synpunkter från dagen var mycket positiva.

Under hösten hade arbetsgruppen ett uppföljningsmöte med Svenska läromedels ordförande Rickard Vinde. Svenska läromedel³ är en branschorganisation för förlag som ger ut läromedel och facklitteratur för utbildningar. Vi hade hoppats kunna föra diskussioner om hur arbetet skulle kunna gå vidare till exempel genom en pilotundersökning, men det gick tyvärr inte. Förlagen var tveksamma till att sitta tillsammans och diskutera mer konkret kring olika modeller och lösningar för att inte avslöja några affärshemligheter eller planer.

Sedan januari 2015 finns en ny arbetsgrupp med bibliotekarier från Uppsala, Stockholm, Lund, Chalmers, Jönköping och Borås samt Nationell Bibliotekssamverkan vid KB. Fokus har under våren varit omvärldsbevakning och kontakter med olika aktörer inom publicering och försäljning av e-böcker.

Problemområden

På seminariet i maj 2014 framkom några problemområden:

Olika uppfattningar om hur utbudet och efterfrågan egentligen ser ut

Bibliotek tycker att det finns få svenska e-böcker tillgängliga. De mest intressanta titlarna och de med stor efterfrågan finns inte tillgängliga (ens i Elib). Detta är ofta kurslitteratur, men biblioteken är inte bara intresserade av kurslitteratur utan av svenska e-böcker i allmänhet.

Förlagen å sin sida tycker att de har testat att göra e-böcker tillgängliga men inte sett någon större efterfrågan. Denna fråga skulle behöva utredas för att tydliggöra hur

² Inspelningar från seminariedagen,

<http://www.kb.se/aktuellt/utbildningar/2014/Dialogseminarium---Svenska-e-bocker-13-maj-2014/>

³ <http://svenskalamedel.se/>

utbudet ser ut och att utbudet är olika till folkbibliotek, till akademiska bibliotek och direkt till kund.

Det finns inga tekniska lösningar eller plattformar

Under 2014 höll några förlag på att utveckla egna plattformar för försäljning till privatpersoner. Att utveckla en egen plattform är dyrt, särskilt för ett litet förlag och frågan uppkom på seminariet om de kan samarbeta kring en gemensam plattform. Detta är också vad biblioteken skulle vilja, vår erfarenhet är att våra användare önskar färre plattformar.

Förlagen arbetar dock helst med egna plattformar eftersom det ger mest kontroll och möjlighet till "branding" av varumärket. Flera förlag var tveksamma till att använda aggregatorer eftersom de anses dyra och förlagen måste dessutom kompromissa kring användningsvillkor och priser. Om aggregatorer ändå används är det viktigt att förlagen samarbetar med samtliga aggregatorer på marknaden.

Svårt hitta en försäljningsmodell som fungerar för alla parter

Det största problemet verkar vara att hitta en access- och förvärvsmodell för svenska e-böcker. På seminariedagen lanserades begreppet "sweet spot" – att hitta en modell som är intressant och rimlig för både förlag och bibliotek.

Bibliotek är tveksamma till en "Elib-modell" med en fast kostnad per utlån. Modellen är budgetmässigt osäker då en kursbok på en stor kurs med många studenter kan bli väldigt dyr. Akademiska bibliotek kan inte heller, som folkbibliotek ibland blivit tvungna till, plötsligt stänga av tillgången till e-böckerna, särskilt inte om det är kurslitteratur. Det skulle helt underminera arbetet med att förankra e-böcker som kurslitteratur hos lärarna. Däremot är bibliotek öppna för både köpmodeller, prenumerationsmodeller eller PDA/EBA.

När det gäller accessvillkor menar biblioteken att det ofta är DRM-begränsningar som genererar problem och missnöje hos användarna. Det har blivit allt viktigare för dem att kunna ladda ned e-böcker och läsa på surfplattor. Även flera samtidiga användare är viktigt för biblioteken, och då anses "credits" – modellen⁴ vara OK och bättre än endast en samtidig användare.

På seminariet lyfte biblioteken idén att göra en pilotundersökning med ett mindre antal titlar och med en annan förvärvsmodell än Elibs. På så sätt skulle man kunna se hur modellen fungerar och hur stor efterfrågan blir. Förlagen var tveksamma till detta förslag och det måste bibliotek trots allt respektera. Frågan är hur man kan hitta en kompromiss som kan leda framåt.

Arbetsgruppen har varit i kontakt med Elib för att diskutera akademiska biblioteks synpunkter och önskemål. De har hittills inte vänt sig specifikt till akademiska bibliotek men var intresserade av våra tankar kring innehåll och modeller för köp och tillgång. Vi förde fram att campus-access, flera samtidiga användare och en fast prisbild är viktiga

⁴ Även kallad "Non-linear lending model". Innebär att man köper e-böcker med ett begränsat antal användningar per år.

aspekter för akademiska bibliotek. Arbetsgruppen kommer att ha fortsatt kontakt med Elib under hösten.

Låg kompetensnivå hos både förlag och bibliotek

På seminariedagen blev det också tydligt att både bibliotek och förlag har väldigt dålig kunskap om varandras verksamheter, behov och önskemål.

Svenska förlag har generellt en dålig uppfattning om hur akademiska bibliotek köper och tillgängliggör e-böcker och skulle kunna lära mycket av hur utländska förlag arbetar. Det skulle vara ett sätt att få ökad kunskap om de olika varianter på förvärvs- och accessmodeller som finns, till exempel credits-modellen. Bibliotekariers kunskap om förlagsverksamhet behöver också höjas, till exempel när det gäller förlagens arbetsprocess, marknadsanalyser och framtidsfrågor.

En positiv sak på seminariet var att det blev tydligt att det finns områden där förlag och bibliotek skulle kunna samarbeta. Det gäller frågor inom metadata, indexering, modeller och gränssnitt - områden där bibliotekarier har stor kompetens som förlag skulle kunna dra nytta av för att bygga en bättre produkt.

Hur kan vi hitta en lösning?

För att komma vidare med frågan om e-böcker på akademiska bibliotek måste vi arbeta mer tillsammans, hitta nya roller och fokusera på de vinster som finns för både bibliotek och förlag. Båda parter måste också vara villiga att kompromissa och ta risker.

Hitta vinster för alla parter

För biblioteken skulle en lösning innebära att vi kan ge tillgång till ett material som vi idag saknar. För att nå dit får biblioteken inte vara för passiva och falla tillbaka i en köparroll. Vi kan också försöka göra köparrollen mer aktiv genom att ställa gemensamma krav, bojkotta och tydliggöra våra önskemål.

För förlag skulle vinsten vara att få tillgång till nya marknader och där kan akademiska bibliotek bli en köpstark kundgrupp som kan ge nya inkomster. Förlag vill sprida information och tjäna pengar och skapar många produkter med hög efterfrågan, men de ger även ut smalt material som de gör förlust på. I det sammanhanget kan biblioteket vara ett "showroom" som ger förlagen möjlighet att visa upp material för en större kundkrets. För förlag finns så klart andra risker än för bibliotek, till exempel riskerar den idag så stabila marknaden för den tryckta kursboken att omkullkastas. De potentiella vinsterna med att öppna för e-kursböcker till bibliotek måste alltså vara större än de möjliga riskerna för att förlagen ska vara intresserade.

Det vore bra med en aktuell undersökning som visar att e-böcker på bibliotek kan fungera som ett komplement till köp, inte som en konkurrent. Då kanske förlag kan se bibliotek som en ny typ av marknad och som ett sätt att öka spridningen av sin litteratur. I JISC-

projektet från 2009 kunde man inte se någon tydlig nedgång i försäljningen av tryckta böcker när studenterna fick tillgång till e-böcker.⁵

Vilka vinster finns det för användarna? Det är självklart en förbättring att få tillgång till mer material, och distansstudenter skulle vara stora vinnare om en större andel kurslitteratur fanns elektroniskt. Vi lär oss också mer och mer om vad användarna egentligen vill ha, till exempel vikten av att kunna ladda ned en bok. Det som efterfrågas är DRM-fria böcker som man kan använda hur man vill. Biblioteken måste använda denna kunskap i diskussioner med förlagen för att skapa förståelse för användarnas behov.

Arbetsgruppen vill ta reda på mer om användarnas önskemål, till exempel hur de helst använder e-böcker och hur kursansvariga skulle ställa sig till svenska e-böcker. Arbetsgruppen planerar därför en användarstudie till hösten på sina respektive bibliotek.

Ökad samverkan och dialog

Förlag och bibliotek är väldigt långt ifrån varandra idag, trots att vi i mångt och mycket har samma grundläggande mål och ideal. Både förläggare och bibliotekarier arbetar ju för det fria ordet, kunskaps- och informations-spridning och läsning. Vi har en gemensam grundinställning att kunskap och information är viktigt för samhällets utveckling och att våra verksamheter har en viktig roll i det, men trots det har vi nästan hamnat på motsatta sidor i debatten.

Ibland känns de svenska förlagen långt borta och de utländska förlagen kan till och med upplevas som närmare eftersom vi har kontakt med dem angående våra prenumerationer och vi möter dem på konferenser. Vi har ganska ofta diskussioner med dem kring bibliotekens behov och förlagens lösningar och framtidsplaner. Men det är svårare med de svenska förlagen eftersom vi inte har någon affärsrelation med dem. Det var heller inga svenska förlag som medverkade på e-bokskonferensen Lund Online förra gången. På seminariedagen diskuterades att vi behöver nya forum för att mötas, till exempel föreslogs någon typ av "Research library advisory boards" där man kan mötas och diskutera.

Hitta nya roller

Bibliotek och förlag möts nästan alltid i en köpare/säljare-relation. Dessa roller kan upplevas begränsande och göra det svårt att verkligen kommunicera med varandra. I köparrollen kan man känna sig utnyttjad och pressad på pengar medan man i säljarrollen kanske inte vill kritisera och ifrågasätta av rädsla för att förlora en potentiell kund. Om vi kan få bort de här rollerna så skulle vi kanske kunna prata med varandra på ett annat sätt! Men hur skulle det kunna se ut? Vi har idag inga utarbetade kanaler förutom som säljare/köpare. Nedan följer en lista på eventuella nya roller som bibliotek och förlag skulle kunna ha:

- beställare - leverantör

⁵ JISC national e-books observatory project: Key findings and recommendations, 2009, s. 35
<http://observatory.jiscebooks.org/reports/jisc-national-e-books-observatory-project-key-findings-and-recommendations/>

- kund - tjänsteleverantör
- uppdragsgivare - utförare
- förmedlare -tillverkare
- showroom -marknadsförare
- kundnära aktör – produktnära aktör

Man kan fundera på om dessa roller skulle förbättra våra möjligheter till samarbete och ge biblioteken en mer aktiv roll och en större känsla av delaktighet. Nya roller kan också öka möjligheterna till dialog och ökad förståelse.

Avslutning

Vad skulle det betyda för e-bokens roll i högre utbildning och för bibliotekens roll om vi inte kan erbjuda svenska e-böcker? I ett läge där det knappt finns några svenska e-böcker på akademiska bibliotek riskerar acceptansen för e-böcker att minska. Biblioteken riskerar också att bli förbisprungna av andra aktörer som distribuerar e-böcker och kurslitteratur, exempelvis kursboksplattformar för studenter som CourseSmart och InStudy. Det vore ju ironiskt om biblioteken som drivit e-böcker så länge riskerar att hamna utanför...

Ett problem är att det är svårt att veta vem som äger frågan. Är det bibliotekens sak att driva frågor om samarbete, utbud och tekniska lösningar? Jag tror att bibliotek har en viktig roll i detta genom att visa på den efterfrågan som finns från användarna.

Problemet med svenska e-böcker på akademiska bibliotek är komplext och handlar både om frånvaron av affärsmodell och plattformar och om låg kompetensnivå hos både förlag och bibliotek. Bristande dialog och få mötesplatser har bidragit till att förvärra situationen. Ett relaterat problem är att vi saknar konkreta användarundersökningar om på vilket sätt användarna vill läsa e-böcker samt om biblioteksutlån av e-böcker påverkar försäljningen av tryckta böcker.

Samarbetet har gått ganska trögt hittills. Förlagen uppskattar att vi vill ha en dialog men de tar inga egna initiativ att bjuda in oss. Svenska läromedel och Studentlitteratur har nyckelpositioner och vi arbetar vidare för att hålla dialogen öppen. Utmaningarna är inte omöjligt att lösa, men det kommer att ta lång tid och båda sidor måste vara villiga att kompromissa.

Även övriga Nordiska länder kämpar med samma problematik, att få e-böcker på sina lokala språk. På en konferens i Köpenhamn nyligen⁶ diskuterades detta bland bibliotekarier, förlag och branschorganisationer. Tyvärr var inga svenska förlag närvarande. Det mest inspirerande exemplet var från Finland där FinELib har organiserat

⁶Scholarly e-books in your native language - Why, why not or when? Nordisk e-bokskonferens, 1-2 oktober 2015 i Köpenhamn <http://www.dfd.dk/index.php/component/redevent/details/33-scholarly-e-books-in-your-native-language-why-why-not-or-when?xref=27>

ett piloterbjudande med nästan 200 e-textböcker från några finska förlag. Piloten startade inför höstterminen 2015 och testar två olika affärsmodeller som ska utvärderas om ett år.

Jämfört med vårt arbete i Sverige så har FinELib inte gjort någonting annorlunda i sak – de har haft en referensgrupp med bibliotekarierna, kontaktat förlag och plattformslieferantörer och diskuterat affärsmodeller – men skillnaden är att de haft ett tydligt mandat och styrning. Arbetsgruppen har efter konferensen beslutat att lyfta frågan om svenska e-böcker till Nationell bibliotekssamverkan vid KB. Vi tror att arbetet skulle vinna på nationell samordning med tydligare organisation och mandat.

Utgångspunkten i denna artikel har varit att bibliotek och förlag ska arbeta tillsammans, men kanske måste man leta lösningar utanför förlagsbranschen också, till exempel open-accesslösningar på universitetens egna publiceringsplattformar.

Bibliotek kan inte styra förlagen, det är inte vår roll. Vi måste däremot vara aktiva och föra fram våra synpunkter så att vi åtminstone kan säga till våra användare att vi har gjort allt vi kunnat. Nästa gång vi träffar förlag kan vi också föregå med gott exempel; vi kan tänka på våra gemensamma mål och det som förenar oss, prata med förlagen om andra saker än bara köp och sälj, och kanske delta på någon förlagskonferens?

Vi arbetar ju trots allt mot samma mål – att sprida information och skapa en bättre värld och allt det där!

Om författaren

Karin Byström

Jag är teamledare för e-resursteamet på Uppsala universitetsbibliotek, en enhet som arbetar med förvärv och tillgängliggörande av bibliotekets e-resurser. Jag har arbetat länge med e-resurser och fördjupat mig i t.ex. användningsstatistik för e-böcker och PDA-modeller. Även frågor om utvärdering och långtidsbevarande intresserar mig.

Foto: Magnus Hjalmarsson

Referenser

Danske Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbiblioteker (2015). *Scholarly e-books in your native language - Why, why not or when?*

<http://www.dfdk.dk/index.php/component/redevent/details/33-scholarly-e-books-in-your-native-language-why-why-not-or-when?xref=27>

JISC (2009). *JISC national e-books observatory project: Key findings and recommendations*. <http://observatory.jiscebooks.org/reports/jisc-national-e-books-observatory-project-key-findings-and-recommendations/>

Kungliga Biblioteket (2014). *Dialogseminarium om svenska e-böcker på akademiska bibliotek*. <http://www.kb.se/aktuellt/utbildningar/2014/Dialogseminarium---Svenska-e-bocker-13-maj-2014/>

Plutchak, T. S. (2013). *Publishers and librarians: we share the same values – why are we fighting?* <http://www.youtube.com/watch?v=Akzmljj7DdM>

Svenska Läromedel (2015). <http://svenskaromedel.se/>